

הגילוי הנפלא של ה"בית הלוי" זי"ע בלוחות הראשונים נכתבה כל תורה שבעל פה אבל בלוחות השניים היא נמסרה לכל ישראל

בתורה שבעל פה כי אם ההלכות: "וכהלכות תורה שבעל פה שאינן בטלית", ושפיר יש לומר שהספרים של תורה שבעל פה יהיו טעונים גניזה. ומצאתי בספר "עוד יוסף חיי" להגה"ק רבי יוסף חיים מבבל זי"ע (פרשת עקב ד"ה והיה עקב), כי לעתיד לבוא כשתבטל השכחה לא ילמדו מתוך הכתב כי אם בעל פה:

"אך בגמר התיקון באחרית הימים אין אתם צריכים להתיר עון זה של כתיבת התורה... שלא תשלוט בהם השכחה, וכמו שכתוב (דברים לא-כא) לא תשכח מפי זרעו, ואז אותו זמן אין אתם צריכים להתיר עון זה של כתיבת תורה שבעל פה, אלא יהיה לימוד שלה בעל פה ממש שלא תלמדו בה מתוך הכתב".

אולם מצד הסברא ברור שיש מצוה גדולה למצוא ישוב להערת רבי אלחנן, כי איך יעלה על הדעת שכל המשניות שנכתבו על ידי רבינו הקדוש, וכן תלמוד ירושלמי שנכתבו על ידי רבי יוחנן ותלמיד בבלי על ידי רב אשי, אשר אלפי רבבות ישראל בכל דור עסקו בהם במסירות נפש יהיו טעונים גניזה.

האותיות פרחו מהלוחות וכבדו על ידינו של משה

פתח דברינו יאיר ליישב כל זה, על פי מה שמצינו גילוי נפלא בענין ההבדל בין לוחות הראשונים ללוחות השניים, בתורתו של הגאון הגדול רבי יאשע בער מבריסק זי"ע בסוף שאלות ותשובות "בית הלוי" (חלק הדרושים דרוש יח), ולתועלת הרבים נסדר את דבריו המאירים בסדר נכון דבר דיבור על אופניו.

בפרשתנו פרשת כי תשא אנו למדים על שבירת הלוחות (שמות לב-יט): "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מיזו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר". מגלים לנו חכמינו ז"ל במדרש הסיבה לשבירת הלוחות (שמו"ר מו-א): "שפרחו הכתובים מן הלוחות לכך שברן". ובמדרש (ילקוט שמעוני פרשתנו

מדוע סיבב הקב"ה שיצטרפו לכתוב תורה שבעל פה

אמנם כאשר נתבונן נראה שיש כאן פליאה עצומה, כי מאחר שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה, והרי גלוי וידוע לפני הקב"ה מראשית דבר, שיצטרפו לכתוב את התורה שבעל פה באחרית הימים כדי שלא תשתכח, מדוע לא נתן הקב"ה לכתחילה במעמד הר סיני גם את התורה שבעל פה בכתב, כדי שלא יצטרפו לכתוב אותה וגם לעסוק בה מתוך הכתב, רק על ידי ההיתר של: "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

עוד ראוי להתבונן במה שהביא בספר "פרח מטה אהרן" להג"ר אהרן סלובייצ'יק על הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ו ה"ח) הערה נפלאה בשם הגה"ק רבי אלחנן וואסרמאן זצ"ל הי"ד שהעיר לאביו רבי משה [בן הגר"ח מבריסק זצ"ל], והנה הם דבריו:

"דכירנא כשהייתי ילד בן שמונה, הגאון ר' אלחנן וואסרמאן ז"ל שהה איזה ימים בבית אבא מארי ז"ל, והוא אמר לפני אבא מארי ז"ל, שבימות המשיח שהנבואה של (ישעיהו נד-יג) וכל בניך למודי ה' תתקיים, ובני ישראל לא יהיו זקוקים לספרי תורה שבעל פה, אז ההיתר של עת לעשות לה' הפרו תורתך לא יהיה שייך, וממילא כל ספרי תורה שבעל פה יהיו טעונים גניזה.

ואבא מארי ז"ל אמר שאף על פי שבהשקפה ראשונה ההערה של רבי אלחנן היא נכונה, מכל מקום חס ושלום לומר דבר כזה, שהרי כתב הרמב"ם בסוף הלכות מגילה (פ"ב ה"ח): "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח, חוץ ממגילת אסתר והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות תורה שבעל פה שאינן בטלית".

ובאמת קושייתו של רבי משה מלשון הרמב"ם, אפשר ליישב בפשיטות כפי שהוא עצמו רצה ליישב, שכונתו רק על ההלכות בתורה שבעל פה שלא יתבטלו, שהרי לא הזכיר כלל את הספרים

בפרשתנו פרשת כי תשא (שמות לד-כו): "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". שנינו על כך מאמר נפלא בגמרא בענין מעלת תורה שבעל פה (גיטין ס:): "אמר רבי יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל".

עוד דרשו בגמרא (שם) על פסוק זה: "דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש, כתיב כתב לך את הדברים האלה [משמע בכתב], וכתיב כי על פי הדברים האלה [משמע בעל פה], הא כיצד, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב". ופירש רש"י: "מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן לכתוב אלא מפני שהתורה משתכחת".

וכוונתו על המבואר בגמרא (שם ס:): "דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא, והא לא ניתן ליכתב, אלא כיון דלא אפשר (תהלים קיט-קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך". ופירש רש"י: "כיון דלא אפשר מליכתב שנתמעט הלב והתורה משתכחת, עת לעשות לה', ואם בא עת לעשות תקנה לשם שמים, הפרו דברי תורה לשעה הצריכה". וכן הוא בגמרא (תמורה יד:): "רבי יוחנן וריש לקיש מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא, ודרשי הכי עת לעשות לה' הפרו תורתך, אמרי מוטב תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מיישראל".

נמצינו למדים מזה חידוש גדול, כי כל התורה שבעל פה החל מרבינו הקדוש שכתב את המשניות, ובהמשך רבי יוחנן שכתב את התלמוד ירושלמי ורב אשי שכתב את התלמוד בבלי, כמו שכתב הרמב"ם (הקדמה ליד החזקה): "ורב אשי הוא שחיבר הגמרא הבבליית בארץ שנער אחר שחיבר רבי יוחנן הגמרא ירושלמית", לא נכתבו רק בבחינת עבירה לשמה משום: "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

בית הלוי: בלוחות הראשונים לא נמסרה למשה תורה שבעל פה אלא הכל היה כתוב על הלוחות בין הדברות

בחטא העגל פרחו מהלוחות האותיות מתורה שבעל פה,
לכן כבדו על ידו של משה כי נשארה רק תורה שבכתב

הזכחת ה"בית הלוי": "לא כרת הקב"ה עם ישראל
רק בשביל תורה שבעל פה" נאמר רק בלוחות שניים

הגר"א וואסרמאן: לעתיד לבוא כשתבטל שכחת התורה,
כל הספרים של תורה שבעל פה טעונים גניזה

כוכבים, אלא המקרא אני נותן להם במכתב, והמשנה והתלמוד והאגדה אני נותן להם על פה, שאם יבואו עובדי כוכבים וישתעבדו בהם יהיו מובדלים מהם".

והנה שנינו בגמרא (עירובין נד.): "מאי דכתיב (שמות לב-טז) חרות על הלוחות... אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות... אין כל אומה ולשון שולטת בהן, שנאמר חרות, אל תיקרי חרות אלא חירות". הרי מבואר כי לולי חטא העגל שגרם לשבירת הלוחות לא היו ישראל גולים בין הגוים.

הנה כי כן מטעם זה נכתבה כל תורה שבעל פה על הלוחות הראשונים, כי מצד הלוחות הללו לא היו ישראל גולים כלל בין הגוים, ולא היה חשש שיטלו הגוים מישראל חלק זה של התורה, אבל אחרי שחטאו בעגל ונשברו הלוחות הראשונים נגזרה עליהם גלות, לכן בלוחות השניים כבר לא נכתבה התורה שבעל פה כדי שלא יקחו אותה הגוים.

האותיות שפרחו מהלוחות - תורה שבעל פה

לפי זה מבאר ה"בית הלוי" דברי המדרש: "נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפרחו, וכבדו על ידי משה ונפלו מידי ונשתברו". הכוונה בזה על האותיות של תורה שבעל פה שהיו כתובות על הלוחות הראשונים, וכאשר ירד משה מן ההר וראה את חטא העגל, שגרם לבטל את חירותם של ישראל מן הגלויות, וכתוצאה מכך נולד החשש שאם התורה שבעל פה תהיה כתובה על הלוחות יטלו אותה הגוים, לכן פרחו האותיות מהלוחות כדי שלא יתעסקו בהן הגוים.

הנה כי כן מטעם זה כבדו הלוחות על ידי של משה, כי לא נשארה על הלוחות רק תורה שבכתב, שאין לה שום ביאור והבנה בלי תורה שבעל פה, ואז עדיין לא גילה הקב"ה למשה כל התורה שבעל פה שהרי כתבה על הלוחות, והנה הם דבריו:

מאמר הירושלמי בשקלים הנ"ל, והוסיף כי מאמר זה מתאים עם מאמר הבבלי (ברכות ה.) שדרשו על מקרא שכתוב (שמות כד-ב):

"ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם - לוחות אלו עשרת הדברות, תורה זה מקרא, והמצוה זו משנה, אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים, להורותם זה גמרא, מלמד שכולם ניתנו למשה מסיני".

והנה מקרא זה הרי נאמר בפרשת משפטים על המעמד של מתן תורה, כשצוה הקב"ה למשה לעלות להר סיני לקבל את הלוחות הראשונים, ומפרש הרמ"ע שכוונת הגמרא לדרוש בזה כמו הירושלמי, שכל התורה שבעל פה משנה וגמרא נכתבו על הלוחות, הרי לנו דברים ברורים מדברי הרמ"ע מפאנו שמפרש דברי הירושלמי על הלוחות הראשונים.

תורה שבעל פה לא נכתבה מסיבת הגלות בין הגוים

נחזור לדברי ה"בית הלוי" שהוסיף לבאר טעם לשבח, מדוע נכתבה תורה שבעל פה רק על הלוחות הראשונים ולא על השניים, על פי המבואר במדרש הטעם שצוה הקב"ה שלא לכתוב תורה שבעל פה, משום שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתידים ישראל להיות בגלות אצל הגוים, ואם יכתבו תורה שבעל פה יטלו אותה הגוים, והנה המדרש (שמו"ר מז-א):

"בשעה שנגלה הקב"ה בסיני ליתן תורה לישראל, אמרה למשה על הסדר מקרא ומשנה תלמוד ואגדה, שנאמר (שמות כ-א) וידבר אלקים את כל הדברים האלה, אפילו מה שהתלמיד שואל לרב אמר הקב"ה למשה. באותה שעה... אמר [משה] לפני רבונו של עולם אכתוב אותה להם, אמר לו איני מבקש ליתנה להם בכתב, מפני שגלוי לפני שעובדי כוכבים עתידים לשלוט בהם, וליטול אותה מהם, ויהיו בזויים בעובדי

סימן שצג): "נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפרחו, וכבדו על ידי משה ונפלו מידי ונשתברו". וצריך ביאור להבין הענין שכבדו הלוחות על ידי של משה.

אומר על כך ה"בית הלוי" רעיון נשגב על פי המבואר בירושלמי (שקלים כה.): "חנניה בן אחי רבי יהושע אומר, בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה, דכתיב (שיר השירים ה-ד) ממולאים בתרשיש, כימא רבא. רבי שמעון בן לקיש כד הוה מטי הדין קרייה הוה אמר, יפה למדני חנניה בן אחי רבי יהושע, מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים, כך בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה".

נמצינו למדים מזה כי בתוך הלוחות עצמם בין דיבור לדיבור היו כתובים כל דקדוקי הלכות של תורה שבעל פה. לפי זה מחדש ה"בית הלוי", כי כל זה היה רק בלוחות הראשונים טרם חטא העגל, אז לא היו ישראל צריכים לעמול כדי להשיג תורה שבעל פה, אלא הכל היה כתוב הדר הוא לכל חסידיו על הלוחות מוכן ומזומן לישראל.

והביא ראיה לכך ממה שהביא בירושלמי (שם) לפני זה, מקרא שכתוב בלוחות הראשונים (שמות לב-טז): "מזה ומזה הם כתובים", ועל זה הוא שאומר שכל התורה שבעל פה היתה כתובה על הלוחות, אבל בלוחות השניים לא נכתבה התורה שבעל פה בין דיבור לדיבור, אלא נמסרה למשה רבינו בעל פה שילמדה לישראל.

רק בלוחות השניים מפורשת הברית בזכות תורה שבעל פה

מוסיף על כך ה"בית הלוי" הוכחה חותכת, שלא מסר הקב"ה לישראל את התורה שבעל פה רק בלוחות השניים, ממה ששינו בגמרא (גיטין ס:): "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר (שמות לד-כז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל".

והנה כאשר נתבונן בפסוקים נראה, כי פסוק זה על כריתת ברית בין הקב"ה לישראל בזכות תורה שבעל פה, לא נאמר בלוחות הראשונים כי אם בלוחות השניים, אחרי שנתרצה הקב"ה לתפלתו של משה ואמר לו (שם לד-א): "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים", הרי מבואר כי המושג של תורה שבעל פה נתחדשה רק בלוחות השניים, והיינו כי בלוחות הראשונים הכל היה בכלל תורה שבכתב.

ונראה להביא סימוכין לחידוש ה"בית הלוי" כי התורה שבעל פה נכתבה על הלוחות הראשונים, מדברי המקובל האלקי הרמ"ע מפאנו ב"עשרה מאמרות" (מאמר חקור הדין ח"ב פרק טז) שהביא את

ונראה להרחיב בביאור כוונתו, על פי מה שהביא ה"שב שמעתתא" (הקדמה ד"ה רשב"י) לפי הבנתו הגדולה בשם המהר"ל מפראג ב"תפארת ישראל" (פרק סח), אשר דיבר בקדשו לבאר מאמר הגמרא (גיטין הנ"ל): "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל".

הביאור בזה כי מצד תורה שבכתב הכתובה על קלף העשוי מעור של בהמה טהורה, אין שום הוכחה על הקשר המיוחד והברית שיש בין הקב"ה עם ישראל, אבל מצד התורה שבעל פה שלא נכתבה על הקלף, כי אם נמסרה לישראל שיעסקו בה בעל פה, הנה כשם שהתורה שבכתב צריכה להיות כתובה על גבי הקלף, כן התורה שבעל פה צריכה קלף שהוא גוף האדם שבו הוא עוסק בתורה, ומצד זה מתקדש הגוף ומתקשר עם הקב"ה, ועל כך אמרו: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה".

הנה כי כן זהו שאומר ה"בית הלוי", כי בלוחות הראשונים שכל התורה אפילו שבעל פה היתה כתובה על הלוחות, אם כן הכל היה בבחינת תורה שבכתב ולא זכו ישראל שהגוף שלהם יהיה בבחינת קלף אל התורה, אבל בלוחות השניים מאחר שלא נכתבה התורה שבעל פה על הלוחות, אלא נמסרה לישראל שיעסקו בה בכל רמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהם, הרי נהפך הגוף להיות בבחינת קלף אל התורה שבעל פה, ומצד זה הרי נתקשרו עם הקב"ה בקשר עצמו שהוא הברית שכרת הקב"ה עם ישראל בזכות תורה שבעל פה.

ולפי זה מדוייק מאד מה שגילה לנו הקב"ה רק בלוחות שניים: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", אשר מזה דרשו בגמרא: "לא כרת הקב"ה עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה", כי אכן רק בלוחות השניים נתקשר הקב"ה ברית זה של תורה שבעל פה הנכתבת על גופם של ישראל.

רבותינו הקדושים זכו לכוון למה שנכתבו בלוחות הראשונים

רחש לבי דבר טוב ליישב על פי דברי ה"בית הלוי" הפליאה עצומה שהתחלנו בה, איך יעלה על הדעת שכל התורה שבעל פה, שאלפי רבבי רבבות ישראל בכל הדורות עוסקים בה יומם ולילה, לא נכתבה מצד הדין שהרי: "דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן", כי אם בגדר עבירה לשמה מצד הכתוב: "עת לעשות לה' הפרו תורתך". זאת ועוד לפי הערת הגר"א וואסרמאן, היתכן שלעתיד לבוא כשתבטל שכחת התורה, נצטרך לגנוז את כל ספרי משניות, תלמוד, רמב"ם, וד' חלקי שלחן ערוך, כי שוב לא נצטרך לעסוק בהם בכתב.

הרמ"ע מפאנו: ביאור התפלה: "ותן חלקנו בתורתך", שנזכה לכוון לאותיות שהיו כתובות על הלוחות

רעיון חדש: רבינו הקדוש שכתב את המשניות זכה לכוון לאותיות התורה שבעל פה שהיו על הלוחות הראשונים
אסור לכתוב תורה שבעל פה מחשש שלא יזכה לכתוב האותיות שהיו כתובות על הלוחות הראשונים
לעתיד לבוא יתגלה שרבינו הקדוש וכל חכמי תורה שבעל פה, זכו לכתוב האותיות שהיו על הלוחות הראשונים

בדרך זו הוא מפרש כמין חומר מקרא שכתוב בפרשתנו (שמות לד-א): "ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת". ויש לדקדק מאחר שאמר לו הקב"ה: "וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים", לשם מה עוד הוסיף לפרש: "אשר שברת".

אך לפי האמור דקדק הקב"ה בכוונה תחילה לומר כן, כדי לגלות לו בכך כי בלוחות השניים יכתוב רק עשרת הדברות שהיו כתובים על הלוחות הראשונים בעת השבירה, אחרי שכבר פרחו כל האותיות מתורה שבעל פה. וזהו שאמר הקב"ה: "וכתבתי על הלוחות [רק] את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת" – בשעה ששברת אחרי שפרחו האותיות מתורה שבעל פה.

בלוחות השניים נעשו ישראל קלף לתורה שבעל פה

לסיום מוסיף ה"בית הלוי" לבאר, שלא נטעה לחשוב כי בכך שלא נכתבה התורה שבעל פה על הלוחות השניים הפסידו ישראל, אלא אדרבה הרוויחו בכך שגופם נעשה בבחינת קלף אל התורה שבעל פה:

"והנה על ידי זה שניתן להם אחר כך בעל פה, נתעלו בה ישראל מעלה גדולה יותר, דמקודם דכל התורה היה רמוז בהלוחות, היו ישראל והתורה שני עניינים, דישראל הם המקיימים להתורה ושומרים אותה, והיו אז בבחינת כלי שמונח בו התורה, וכמו ארון הקודש שמונח בו הספר תורה והוא תשמישי קדושה.

אבל אחר כך דניתן להם התורה שבעל פה, נמצא דישראל הם בבחינת קלף של תורה שבעל פה, וכמאמר הכתוב (משלי ג-ג) כתבם על לוח לבך, וכמו שהקלף של ספר תורה הוא עצם הקדושה ולא תשמישי, דהקלף והכתב שכתוב בו שניהם ביחד הם ספר תורה, כמו כן התורה וישראל כולא חד הוא".

"ומשום הכי כבדו על ידו של משה, כי התורה שבכתב בלא הבעל פה אי אפשר להיות בשום אופן, דמי מפרש לנו מהו תפילין, והאיך דין כתיבתם, והאיך עושים ציצית, ומהו פרי עץ הדר, ובכל מצוה ומצוה רבו הפרטים והדינים שבה, והספיקות שלא נדע אותן רק על ידי תורה שבעל פה... וזהו שאמר המדרש במליצתו וכבדו על ידי משה ונשתברו, כי הוא דבר הבלתי אפשר להחזיק בידו התורה שבכתב בלא תורה שבעל פה, ואי אפשר להתקיים כלל ונשתברו".

והנה הסכים הקב"ה עמו כי בלי תורה שבעל פה ראוי לשבור הלוחות כמבואר בגמרא (שבת פז): "ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו שנאמר (שמות לד-א) אשר שברת, ואמר ריש לקיש יישר כוחך ששיברת". ומקור דברי ריש לקיש הוא בגמרא (מנחות טז): "אמר ריש לקיש פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה, דכתיב אשר שברת, אמר לו הקב"ה למשה יישר כוחך ששיברת".

בלוחות השניים מסר הקב"ה למשה כל התורה שבעל פה

אולם בלוחות השניים כבר גילה הקב"ה למשה רבינו כי מעתה ישתנה סדר מסירת התורה לישראל, כי תחת אשר בלוחות הראשונים כל חלקי התורה שבכתב ובעל פה היו כתובים על הלוחות, הנה מעתה בלוחות השניים רק תורה שבכתב תהיה כתובה על הלוחות, ואילו כל בירורי הלכות והאגדות יימסרו להם בעל פה על ידי משה רבינו ושאר חכמי התורה בכל דור ודור.

וזהו הטעם שאמר הקב"ה למשה רק בלוחות השניים: "כתב לך את הדברים האלה" – רק תורה שבכתב בלי תורה שבעל פה, ומפרש הטעם לכך: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", היינו בזכות תורה שבעל פה שלא נכתבה בלוחות השניים, אלא נמסרה לישראל שהם יעמלו ויגלו אותה, כרת הקב"ה ברית עם ישראל, כי כאן נתגלה היסוד הגדול שהקב"ה התורה וישראל אחד הם.

כי לא סמכו שיכתבו הדברים כפי שהיו על הלוחות הראשונים, אבל למעשה מאחר שלפני הקב"ה גלוי שזכו לכוון כפי שהיו בלוחות הראשונים, וכל סודות התורה רמוזים וטמונים במשנה ובתלמוד, נמצא כי למעשה כאשר אנו עוסקים בהם בכתב אין בזה שום עבירה לשמה, אלא אדרבה מצוה גדולה להחזיר לישראל האותיות שפרחו באויר.

כיון שבאנו לידי כך ירווח לנו ליישב את ההערה של הגר"א וואסרמאן, כי לעתיד לבוא כשתבטל שכחת התורה מישראל, יצטרכו לכאורה לגנוז כל הספרים שנכתבו עליהם תורה שבעל פה, כי שוב לא יהיה לנו ההיתר ללמוד מתוך הכתב מצד: "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

ולפי המבואר הרי אדרבה לעתיד לבוא, כאשר יחזיר לנו הקב"ה שוב את לוחות הראשונים עם כל האותיות שפרחו מהם, נזכה לראות עין בעין שרבינו הקדוש ורבי יוחנן ורב אשי, זכו לכוון בכתבתם לאותיות הללו שנכתבו על הלוחות הראשונים, ויתבטל האיסור ללמוד מתוך הכתב כמו שלא היה איסור כשנתן הקב"ה את הלוחות הראשונים, שהרי הקב"ה כתב הכל על הלוחות.

הנה מה טוב ומה נעים לסיים מאמר זה בביאור דברי חכמינו ז"ל, כי הגאולה העתידה תלויה בזכות העסק בתורה שבעל פה, כמו שדרשו בגמרא (ב"ב ח.ג.) על הפסוק (הושע ח-ז): "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם - פסוק זה בלשון ארמית נאמר, אי תנו כולהו עתה אקבצם". וכן מבואר במדרש (ויק"ר ז-ג): "אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מאי טעמא גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם".

ופירש ב"מתנות כהונה" כי "יתנו" הוא "משנה" בלשון ארמית. וכבר הבאנו כמה פעמים רמז נפלא שאמר על כך הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל בפסוק (ישעיה א-ז): "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - ציון במשפט תפדה בגימטריא תלמו"ד ירושלמי, ושביה בצדקה בגימטריא תלמו"ד בבל"י.

ולפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי מאחר שכל התורה שבעל פה המשניות ושני התלמודים בבלי וירושלמי, הן המה האותיות שהיו כתובות על הלוחות הראשונים, אשר אז בהיותם "חרות על הלוחות" נעשו ישראל חירות מן הגלויות, לכן על ידי העסק בהם נזכה להחזיר עטרה ליושנה, כפי שהיה בשעה שנתן לנו הקב"ה את הלוחות הראשונים חירות מן הגלויות במהרה בימינו אמן.

על פי האמור נשכיל להבין הטעם שאסור לכתוב תורה שבעל פה, כי מאחר שכל התורה שבעל פה היתה כבר כתובה על הלוחות הראשונים, ובכל דיבור ודיבור בתורה שבעל פה גנוזים פירושים וביאורים בדרך פרד"ס - פ'שט ר'מז ד'רוש ס'וד, כמבואר בזהר הקדוש ברעיא מהימנא (פרשת פנחס רמ"ד): "ורבנן דמתניתין ואמוראין כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליה". פירושו: "וחכמי המשנה והאמוראים, כל התלמוד שלהם על סודות התורה סדרוהו".

הנה כי כן מטעם זה אסור לכתוב תורה שבעל פה, שהרי יש חשש שלא יכתוב בדיוק את הדברים כפי שהיו כתובים על הלוחות הראשונים, שיהיו רמוזים בהם גם סודות התורה, נמצא כי בכך שהוא אומר רק את ההלכה כפי שקיבל אותה בעל פה, הרי אינו פוגם בדברים עצמם שעדיין פורחים באויר וכוללים את כל הסודות הרמוזים בהם.

אולם רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא שכתב את המשניות, ואחריו רבי יוחנן שכתב את תלמוד ירושלמי ורב אשי שכתב את תלמוד בבלי, זכו בגודל קדושתם להשיג ממש את האותיות מתורה שבעל פה שהיו כתובות על הלוחות הראשונים, ובחטא העגל פרחו האותיות הללו מהלוחות ונשארו באויר העולם, עד שבאו הקדושים הללו והורידו אותן בכתב עלי ספר הדור הוא לכל חסידיו, כדי להציל את התורה שבעל פה משכחה.

מעתה הן אמת כי רבינו הקדוש ואחריו רבי יוחנן ורב אשי בגודל ענוותנותם, לא סמכו על עצמם שיזכו לכוון לכתוב ממש כפי שהיו כתובים על הלוחות הראשונים, ולכן לא סמכו לכתוב תורה שבעל פה רק מצד ההיתר של: "עת לעשות לה' הפרו תורתך", כדי להציל את שכחת התורה שבעל פה מישראל.

אבל למעשה זכו לכוון לאמיתתה של התורה, לכתוב את כל הדברים בתורה שבעל פה כפי שהיו בלוחות הראשונים, כי ברוב יגיעתם ועמלם בתורה בצירוף קדושתם, זכו להמשיך בכתבתם את האותיות הללו שפרחו באויר בחטא העגל, ובכך מצאו האותיות מרגוע לנפשם שהם כתובות שוב עלי ספר לפני כל אחד מישראל.

המשניות והגמרא היו על הלוחות הראשונים

נמצא לפי זה כי התורה שבעל פה שבידינו, אף שנכתבה רק משום: "עת לעשות לה' הפרו תורתך",

ונראה לבאר ענין זה על פי מה שמצינו חידוש גדול בדברי הרמ"ע מפאנו ב"עשרה מאמרות" (מאמר חקור הדין ח"ב פט"ז), אשר משם הבאנו סיוע לחידוש של הגה"ק רבינו הלוי, שכל התורה שבעל פה היתה כתובה על הלוחות הראשונים, והוסיף שם כי מי שזוכה לחדש חידושי תורה לאמיתתה של תורה, הרי הוא זוכה לכוון לחידושי הלכות שהיו כתובים על הלוחות, ועל זה אנו מתפללים (סיום תפלת שמונה עשרה): "ותן חלקנו בתורתך", שנזכה לכוון לדברי התורה שהיו כתובים על הלוחות.

יומתק להבין בזה מה שכתב הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ב"אורים ותומים" (קיצור תקפו כהן דף מח טור ד) יסוד נפלא, לבאר דרכם של האחרונים לפלפל ולפרש את דברי הרמב"ם ושאר הראשונים, וכן את דברי הטור המחבר והרמ"א בפירושים שונים, למרות שלפעמים ברור שהם עצמם לא נתכוונו לזה. וביאר הענין בלשון קדשו:

"ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם, כי קושיות רבות שהקשו האחרונים ותירצו בדרך חריף ועמוק, וכמו כן כללו במתק וקוצר לשונם דינים הרבה, ולאין ספק שלא כיוונו להכל, כי איך היה אפשר לרב המלאכה מלאכת שמים שהיה עליהם... רק רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב, וחפץ ה' בידם יצליח".

והנה כאשר נצרף את דברי הרמ"ע מפאנו הנ"ל יאירו עינינו להבין דברי הרבי ר' יהונתן ביתר שאת, כי רבותינו הקדושים ראשונים ואחרונים זכו לכוון לאמיתתה של תורה, עד כדי כך שהקב"ה האיר עליהם את אור התורה, שיכתבו כתוב עלי ספר את אותם הדברים שהיו כתובים על הלוחות הראשונים, לכן נחשבים דבריהם כתורה ממש הנדרשת בשבעים פנים.

חכמי התורה קלטו את האותיות שפרחו באויר

מעתה אמינא חידוש גדול בדחילו ורחימו, כי מה שפרחו בחטא העגל האותיות של תורה שבעל פה מהלוחות הראשונים, הטעם הוא משום שכך עלה ברצונו יתברך, שמעתה יפרחו כל האותיות מהתורה שבעל פה באויר העולם, ולא ימצאו מרגוע ומנוחה עד אשר יניחו שוב בעולם, בפיהם של חכמי ישראל התנאים והאמוראים ופוסקי הדורות העוסקים בתורה שבעל פה.

לרפואה שלימה של הגאון רבי שלום חיים בן עליזה שליט"א נדבת דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com